

Τα Μνημόσυνα

*«Ο νεκρός δεν έχασε την θέση του
στην συνείδηση και τον νου των ανθρώπων
επειδή λείπει από τα μάτια τους»*

J. H. Newman

Λίγο πολύ όλοι έχουμε πάει σε κάποιο μνημόσυνο συγγενούς ή γνωστού. Όλοι λάβαμε μέρος σε “μνήμες νεκρών”. Όλοι έχουμε ζήσει την αμηχανία της πένθιμης ατμόσφαιρας, στην οποία δεν ξέρουμε πώς να αντιδράσουμε και τι να σκεφτούμε! Όλοι έχουμε αισθανθεί δύσφορα, με τα κρύα και αδιάφορα συλλυπητήρια, που είπαμε, χωρίς να το αισθανόμαστε. Τα μνημόσυνα, είτε για γνωστούς είτε για συγγενείς, έχουν πάρει θέση στη ζωή των χριστιανών χωρίς να είναι αυτονοήτως κατανοητό και αποδεκτό το “γιατί” τους.

Τα μνημόσυνα, στην σημερινή ιδίως εποχή “καταντούν” πλέον μια συνήθεια ανακουφιστική ψυχολογικά και συγχρόνως εμπεριέχουν μια άρνηση και αντίρρηση λογική! Κάνω “κάτι” για το αγαπημένο μου πρόσωπο που έφυγε και μένω

με την αίσθηση επικοινωνίας μαζί του δια της προσφοράς! Συγχρόνως “διαμαρτύρεται” το μυαλό μου, για το κατά πόσον όλα αυτά έχουν κάποια ουσιαστική χρησιμότητα, αφού όταν πεθάνεις... όλα μοιάζουν πια ανώφελα και άχρηστα, όπως είναι, όντως άχρηστα, για τον νεκρό, όλα τα υλικά τα ανθρώπινα.

Τι όντως συμβαίνει; Τι είναι το μνημόσυνο και γιατί χρειάζονται μνημόсуна;

1. Η Θεολογία του θέματος

«Απόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν μετὰ δέ ταῦτα κρίσις» (Εβρ. 9, 27) διδάσκει ο απόστολος Παύλος μαθαίνοντάς μας με την όλη του διδασκαλία, ότι αιωνιότητα δεν είναι κάτι, αλλά Κάποιος· ότι όταν πεθάνουμε δεν θα πάμε κάπου, αλλά θα συναντήσουμε Κάποιον· ότι η συνάντηση μαζί Του είναι “έλεγχος” - “κρίσις” της ποιότητας του προσώπου μας.

Ακούγοντας την λέξη “κρίσις” οι περισσότεροι κάνουν λογική αναγωγή σε δικαστήρια και αποφάσεις! Φαντάζονται ξεκαθαρίσματα λογαριασμών από ένα βιβλίο καλών και κακών έργων. Η επίγεια λογική της αξιοπρέπειας και του φαίνεσθαι

συνακολουθεί και στα καινούργια δεδομένα (έτσι φαντάζονται) επειδή θέλουμε να ξεχνάμε ότι “εκεί” δεν υπάρχουν διπλά δεδομένα (κάποια που φαίνονται και κάποια που μπορούν να κρυφτούν), αλλά όλα είναι «γυμνά και τετραχλησμένα» δηλαδή ξέσκεπα και ορατά.

Συγχρόνως, από την άλλη, ξεχνάμε εύκολα τα «κατάμαυρα κατάστιχα» της ζωής του συσταυρωθέντος ληστού! Ξεχνάμε ότι η ποιότητα ενεργειών των δέκα παρθένων έγινε φανερή όταν ήρθε ο Νυμφίος! Ξεχνάμε ότι τα κατσίκια και τα πρόβατα δεν τα έφτιαξε ο Τσοπάνης (Ματθ. 25). Απλώς η παρουσία Του φανέρωσε την πραγματικότητα της διαφοράς και αυτό όχι επειδή αγαπούσε κάποιους περισσότερο, αλλά διότι τα προσωπικά τους δεδομένα, άλλους τους έκαναν συγγενείς Του (κατά την καρδίαν) και άλλους ξένους και άγνωστους. Ο λόγος του Χριστού στο 25ο κεφάλαιο του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου είναι διαπιστωτική φανέρωση, όχι αυθαίρετη ταξινόμηση.

Σε αυτό το κεφάλαιο του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου προηγούνται της παραβολής της Κρίσεως η παραβολή των δέκα παρθένων και η παραβολή των ταλάντων (5-2-1). Και οι δύο παραβολές εισαγωγικά επεξηγούν ότι η σωτηρία βρίσκεται στο χέρι μας ως αυτενέργεια (έχουμε ή

δεν έχουμε λάδι· δουλεύουμε ή κρύβουμε τα δοθέντα τάλαντα) και σε συνεργασία με τον Δημιουργό και Δωροεδότη Κύριο («...Ἄνοιξον ἡμῖν...», «...ἰδοὺ ἄλλα πέντε... ἢ ...οἶδα ὅτι σκληρός εἶ θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καί συναγών ὅθεν οὐ διεσκόρησας...»)!

Στην ίδια λογική η παραβολή της Κρίσεως εξυπονοεί ότι ο προσωπικός κόπος "κάνει" κάποιον πρόβατο ή ερίφιο!! Η παρουσία του Κριτού φανερώνει αναντιρρήτως την υπάρχουσα αλήθεια. Η ονομασία «Κρίσης» προέρχεται από τον χώρο των δικαστηρίων γιατί και εκεί γίνεται προσπάθεια διερεύνησης και φανέρωσης της αλήθειας. Στα ανθρώπινα δικαστήρια, ἔστω και δύσκολα και με πιθανότητα σφάλματος. Στο Θεϊκό Δικαστήριο, όπως λέει και ο προσδιορισμός (Θεϊκό Δικαστήριο) με την αποκαλυπτική φανέρωση της αλήθειας της πραγματικότητας, όχι με συλλογιστικά συμπεράσματα αξιολογικών καταθέσεων. Στα ανθρώπινα δικαστήρια υπάρχουν τρεις πλευρές: ο δικαστής· ο κατηγορούμενος (ερευνώμενος)· και οι μάρτυρες· είτε υπερασπίσεως είτε κατηγορίας. Στο Θεϊκό Δικαστήριο υπάρχουν δύο πλευρές. Η μόνη πραγματικότητα, που είναι ο Θεός και ο, υπό το φως αυτής της πραγματικότητας, φανερούμενος άνθρωπος "γυμνός" και τετραχληλισμένος,

όχι ως εξουδένωσή του αλλά ως φανέρωσή του. Δηλαδή, υπαρξιακά αντιληπτή η ανιδιοτελής αγαπητική ποιότητα των προβάτων– ποιμνίου του Θεού και η φίλαυτη αυτοαναφορική απομόνωση των εριφίων.

Ο Χριστός μας αγαπάει ΟΛΟΥΣ, όχι επειδή είμαστε καλοί αλλά επειδή είναι Αυτός καλός. Η τραγωδία μας είναι η αγάπη του να... συντρίβεται πάνω στο κάστρο του εγωκεντρισμού μας, που το χτίσαμε και το φανταστήκαμε ως προστασία μας, αλλά τελικώς έγινε φυλακή μας!

Η πορεία του ανθρώπου και της κτίσεως είναι δυναμική και συνεχής και συγχρόνως πάντοτε προσβλέπει και κατατείνει στην έλευση του Χριστού, στο τέλος δηλαδή της ιστορίας (έσχατα-εσχατολογία). Όλα πορεύονται (από «δόξης εις δόξαν» όπως σ' όλη την βιολογική ζωή και μετά θάνατον)¹ ακαταλήκτως σε πορεία μετοχής και

¹ Δόξα είναι μια λέξη που σήμερα εξυπονοεί ψυχολογικές αγωνίες εγωιστικής προβολής και είναι "εργαλείο" και στόχος διαδρομής για ανέλιξη κοινωνική. «Τόν πλοῦτον πολλοί ἐμίσησαν· τὴν δόξαν οὐδεὶς» λέει... θυμόσοφα μια παροιμία. Το περιεχόμενο της λέξης όμως στα χείλη του Χριστού και της Εκκλησίας είναι τελείως άλλο. Η δόξα δεν σημαίνει την δημοσιότητα, αλλά την πραγματική αξία που υπολογίζεται με το... βάρος της (π.χ. η αποστολική επισήμανση «αἰώνιον βάρος

βαθύτερης σχέσης με την Ζωοποιό Τριάδα, τον Ζωντανό Θεό. «Άτέλεστος ἢ τελειότης τῶν τελείων». Αυτός είναι η μοναδική Τελειότητα και η όντως Ζωή, η πηγή κάθε ζωής, Αυτός που έφερε σε ύπαρξη τα πάντα «ἐκ τοῦ μὴ ὄντος». Αυτός είναι ο μόνος αθάνατος. Αυτός είναι ο χορηγός της ζωής. Ο άνθρωπος από “φυσικού” του πεθαίνει και δεν γίνεται παρά να είναι κατά χάριν και μετοχή η ψυχή του αθάνατη, όπως και ο όλος άνθρωπος είναι αθάνατος μετά την σωματοφυχική του ενοποίηση διά της Αναστάσεως.

Και η μετά θάνατον κατάσταση του ανθρώπου, όπως είπαμε, δεν μπορεί να νοηθεί στατικά: είναι δυναμική συνέχεια.

δόξης κατεργάζεται ἡμῖν» Β΄ Κορ. 4, 17). Στην Παλαιά Διαθήκη έχουμε εμφανίσεις της Δόξας του Θεού. Αυτή η Δόξα είναι πυρ ακόρεστο, αγιότητα που φανερώνει τον ρύπο του πλάσματος, ωστόσο ο θρίαμβός της δεν είναι να καταστρέφει, αλλά να εξαγνίζει, και επιθυμία της είναι να κατακλύσει την γη, κατά το Ησαΐου: «φωτίζου, φωτίζου Ἰερουσαλήμ, ἦκει γάρ σου τό φῶς καί ἡ δόξα Κυρίου ἐπί σέ ἀνατέταλκεν» (Ησ. 60, 1). **Δόξα του Χριστού είναι ο Σταυρός**, Δηλαδή η θυσία. Δηλαδή το "ξέχασμα" του εαυτού. Μια τέτοια πορεία πνευματική εκ μέρους του ανθρώπου οδηγεί από δόξης εις δόξαν, (όλες οι αρετές είναι κλίμακες προς ανάβασιν ανάλογο της αγάπης και του κόπου) αφού η συνειδητοποίηση βάζει τον άνθρωπο σε θυσιαστική αγάπη μέχρι Σταυρού.

Η παραβολή του πλουσίου και του Λαζάρου (= ο Θεός είναι βοηθός μου) είναι επιβεβαίωση (Λουκ. 16, 91-31). Ο πλούσιος και ο Αβραάμ συναντώνται ως πρόσωπα και συνδιαλέγονται. Φυσικά ισχύουν και εδώ οι πατερικές ερμηνείες - επισημάνσεις «δεν πρέπει όλες τις λεπτομέρειες των παραβολών να τις εξετάζουμε σχολαστικά» (Θεοφύλακτος Βουλγαρίας), «μήπως ο λόγος μας φτάνοντας σε υπερβολές “καταλυπήσει με όλες τις περιττές λεπτομέρειες τους ακροατές» (Κύριλλος Αλεξανδρείας). Η συζήτηση πάντως μεταξύ Αβραάμ και πλουσίου φανερώνει την δυνατότητα αναζήτησης καλύτερων δεδομένων (ίνα καταφύξη μου τήν γλῶσσαν). Η απάντηση του Αβραάμ φανερώνει ότι «οι προαιρέσεις τους ήταν διαφορετικές και έτσι οι συνθήκες διαμονής ήσαν αντίθετες, και ο καθένας “γευόταν” τα αντίστοιχα με την επιλογή και τον τρόπο της ζωής του» (Θεοφύλακτος Βουλγαρίας).

2. «Τι πρέπει να κάνω για να σωθώ;»

Μια “ευσεβής” απορία αλλά και μια παγκόσμια αγωνία.

Μια απορία-ερώτηση, που επανέρχεται πολλάκις στα ευαγγελικά κείμενα και που ουσιαστικά βρί-

σκεται σε κάθε ανθρώπινο μυαλό και ζητάει απάντηση για τον σκοπό της ανθρώπινης ζωής! Σύμφωνα με τον Χριστό, και κατ' επέκτασιν με την διδασκαλία της Εκκλησίας, πρέπει να γεννηθείς ξανά! Να αναγεννηθείς. Μια απάντηση που κάνει τον Νικόδημο (αυτόν που ήταν διδάσκαλος του Ισραήλ) να απορεί πώς γίνεται να... ξαναγεννηθεί ένας γέρος;! (Ιω. 3, 4). Φυσικά ο Χριστός δεν του προτείνει (και φυσικά ούτε και σε μας) μια συναισθηματική και ψυχολογική “γέννηση” πολύ λιγότερο μια... υλική-βιολογική, αλλά κάτι το οντολογικό, το πραγματικό! Το να γεννηθείς ξανά, σημαίνει να αποκτήσεις μια καινούργια φύση, την φύση που μας έδωσε ο Θεός και μεις αρνηθήκαμε.

Γεννιόμαστε σ' αυτόν τον κόσμο βιολογικά, σε μια κατάσταση «αρχικού χωρισμού από τον Θεό», χωρίς να έχουμε αυτό που ονομάσαμε καινούργια φύση. [**«Πραγματικός παράδεισος είναι ο Παράδεισος που “χάσαμε”»**] Παρά ταύτα ο Χριστός μας προτείνει να Τον εμπιστευθούμε και να πάρουμε την “θεία φύση” δια του Βαπτίσματος της Αναγεννήσεως. Μέχρι τότε είμαστε βιολογικές υπάρξεις αφού δεν γίνεται ο Θεός «να είναι πατέρας μας» ακουσίως. Είναι σαφές ότι δεν γίνεται πατέρας κάποιος ουσιαστικά, λόγω της δύναμης του πάνω στο ανθρώπινο γένος! Άλλωστε και

ένας βασιλιάς και ένας δικτάτορας, που ίσως μπορεί να κάνει τεχνικά κάτι τέτοιο, δεν γίνεται εξ' αυτού... πατέρας!!

Τι κάνει τον Θεό να είναι πατέρας; Αυτό που δίνει...! Οι πατέρες του ανθρώπινου γένους δίνουν ανθρώπινη ζωή, οι πατέρες του γένους των ζώων δίνουν ζωή ζώων, ο Θεός Πατέρας δίνει Θεία Ζωή, αυτό που στην θεολογική γλώσσα λέγεται Χάρη. Αν λοιπόν δεν Τον εμπιστευθείς για να ξαναγεννηθείς, αν δεν Τον πιστέψεις, δεν θα σωθείς. Αυτό καθόλου δεν σημαίνει ότι οπωσδήποτε «αν ο νους σου σκέφτεται λαθεμένες σκέψεις θα πας στην κόλαση και θα πεθάνεις»! Σημαίνει ότι: αν αρνηθείς να δεχθείς την πρόσκληση του Θεού, θα είσαι πνευματικά στείρος, θα μείνεις κλεισμένος στον εγωιστικό εαυτό σου, δεν θα “γεννήσεις” τίποτε...! Αν δεν αφήσεις να μπει ο Θεός μέσα στην ψυχή σου, δεν πρόκειται να έχεις θεία ζωή μέσα σου. Τότε, το λάδι σου δεν θα φτάνει για «να υποδεχθείς τον Νυμφίο», τότε θα προσπαθείς να κάνεις ό,τι λιγότερο μπορείς (ό λαβών τό έν τάλαντο) και ο τρόπος της ζωής σου θα σε έχει κάνει “ερίφιο”, που θα ενοχλείται από την παρουσία της αγάπης του Τσοπάνη.